

TRACE

**Traditional Children's Stories for a common
Future**

Putnik i zlatar

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Ispričaj mi, reče kralj Dabšelimi Bidpaiju, bajku o muškarcu koji dijeli svoje usluge nedostojnim osobama, a ipak se nada da će mu uzvratiti dobrim djelima.

Pravo je, reče filozof da kraljevi, ali i drugi ljudi, odaberu kao objekte svoje darežljivosti i dobrote ljude za koje se nadaju da će to prihvatiti sa zahvalnošću, iskrenošću i skromnim zahtjevima, a da ne rasipaju svoju velikodušnost na rodbinu i prijatelje čiji će zahtjevi ovisiti o osebnosti njihove situacije. Tako će odlike koje kralj nekome udijeli postati čast onome koji ih prima, a plemenit, ali i skromniji tražitelj kraljevskih usluga treba biti zahvalan za pažnju svojeg vladara, osjećati zahvalnost i dokazati da nije sposoban biti licemjerman i nezahvalan. Ponašanje kralja u ostvarivanju zahtjeva onih koji mu se dive i traže unapređenje i nagradu, slični praksi pažljivog liječnika, koji neće stati na tome da liječi samo simptome koji se pokazuju na prvi pogled, već bolesniku mjeri bilo i prepisuje mu najbolji lijek koji postoji za njegovu bolest. Ako razborit čovjek pronađe među ljudima niskog podrijetla one koji su poštenu i osjećaju zahvalnost, ili ako čak i među nerazumnim životinjama pronađe one koje su nagonski prožete osjećajem za dobro postupanje i imaju moć da prepoznaju svojeg dobročinitelja, pokušat će prijaznošću i dobrotom pridobiti njihovo zanimanje, u slučaju da jednog dana bude trebao njihove usluge. Tako ponekad vidimo da čovjek čije zdravo rasuđivanje nije u pitanju, mora, zbog nepovjerenja u svoje bližnje, s predostrožnošću se ponašati prema onima s kojima se druži, iako se ne boji umotati lasicu u svoj kaput ni staviti pticu na ruku. Nije pametno prezirati ni čovjeka niti životinju, bila mala ili velika, a da se ne ispita njihova svrha, jer se prema njoj može utvrditi i odgovarajuće ponašanje prema njima. To je načelo koje često spominju stari mudraci i sadržano je u sljedećoj bajci.

Neki su ljudi iskopali rupu u koju su upali zlatar, zmija, majmun i tigar. Naišao je putnik, nagnuo se nad rupu i ugledao čovjeka i njegove drugove, pa reče sam sebi: „Ne mogu napraviti djelo koje će mi biti više od koristi u budućem životu nego da spasim muškarca od neprijatelja s kojima je okružen.“ Uzeo je konopac i spustio ga u jamu, a majmun se, zbog svoje spretnosti i okretnosti, prvi za njega uhvati i popne. Kada je spustio konopac drugi put, oko njega se ovila zmija i izašla. Treći se put za njega uhvatio tigar i on ga je izvukao van. Tri životinje zahvališe mu što im je pomogao da se spase i zamole ga da ne spasi zlatara. Dodali su, kako ljudi općenito, a posebice osoba o kojoj se radi, nisu sposobni biti zahvalni. Majmun mu reče: „Živim na planini blizu grada po imenu Nawadarkht“, tigar reče: „Živim u šumi blizu tog grada, a zmija doda: „Živim u zidinama grada, pa ako ikada budeš u blizini i zatrebaju ti naše usluge, pozovi nas i doći ćemo i odužiti ti se za dobrotu koji si nam ukazao.“ No putnik se nije obazirao na njihove riječi o nezahvalnosti muškarca već je ponovno spustio konopac i izvukao zlatara, koji mu je zahvalio i rekao: „Ako ikada dođeš u Nawadarkht, upitaj za moju kuću. Ja sam zlatar i bit će mi drago ako ti mogu ikako pomoći za ovu uslugu.“ I tada se zlatar vratio u grad, a putnik je nastavio svoje putovanje.

Nakon nekog vremena putnik se zadesio u Nawadarkhtu i dok je šetao sreo je majmuna koji ga je pozdravio i poljubio mu noge ispričavajući se što ne može puno učiniti za svojeg prijatelja. Zamolio ga je da sjedne i pričeka dok se ne vrati. Majmun je otišao i ubrzo se vratio i donio odabrano voće koje je stavio pred putnika. Kad se najeo do sita, putnik nastavi svoje putovanje. Kada se približio gradskim vratima priđe mu tigar, stade ispred njega u pokornoj pozi te reče: „Pričekaj malo, brzo ću se vratiti. Tigar je ušao u grad, ubio kraljevu kćer, strgnuo joj nakit i donio ga putniku, a da mu nije rekao na koji ga je način pribavio. Tada putnik pomisli: „Ove su me životinje velikodušno nagradile, pa me baš zanima što će učiniti zlatar. Ako je siromašan i ne može pokazati svoju zahvalnost, mogao bi bar prodati ovaj nakit po pravoj vrijednosti, koju sigurno zna i podijeliti sa mnom iznos koji će dobiti.“ I tako je otišao zlataru, koji ga je pozdravio čim ga je ugledao i pozvao ga u kuću. Kada je primijetio nakit, odmah je prepoznao da je to nakit koji je izradio za kraljevu kćer. Rekao je putniku da u kući nema namirnica koje bi bile dovoljno dobre za njega, pa ga je zamolio da malo pričeka dok ne nabavi neku hranu. Izašao je govoreći si: „Ovo je prilika koju ne mogu propustiti, otići ću kralju i obavijestiti ga o svojem otkriću, a on će me sigurno nagraditi za moju revnost.“ Otišao je do kraljeve palače i najavio se porukom sljedećeg sadržaja: „Osoba koja je ubila kćer vašeg veličanstva i ukrala njezin nakit je trenutno u mojoj kući.“ Kralj je zatražio da se putnik dovede pred njega i čim je vidio dragulje, odmah je naredio da ga stave na muke, nakon toga ga provedu kroz grad i na kraju ubiju. Dok se kazna izvršavala, putnik je počeo plakati i glasno vikati: „Da sam poslušao savjet majmuna, zmije i tigra o nezahvalnosti ovog čovjeka, izbjegao bih ovu zlu sudbinu.“ Ponavljao je te riječi više puta, pa ga je čula zmija koja je izašla iz rupe i prepoznala svojeg dobročinitelja. Tako ju je pogodila situacija u kojoj se našao da se odmah domislila kako će mu pomoći i osloboditi ga. Otišla je i ugrizla kraljeva sina. Kralj je tada pozvao mudrace iz cijelog kraljevstva koji su pokušavali izliječiti ugriz svojim magičnim riječima i umijećem, ali uzalud.

A zmija je imala sestru koja je bila duh, pa je otišla do nje i obavijestila ju o ljubaznosti koju joj pokazao putnik i o nesreći koja ga je zadesila. Sestra se sažalila i otišla do kraljeva sina i učinila se nevidljivom te mu rekla da će ozdraviti jedino ako čovjek koji je nepravедno kažnjen nad njim izgovori magične riječi. Nakon toga je zmija otišla u zatvor i prigovorila putniku što nije poslušao njezin savjet o zlataru, a onda mu je dala lišće. Objasnila mu je da je to protuotrov za ugriz i rekla mu da kada ga pozovu da primjeni čari na ugriz koji je dobio kraljev sin, da mladom princu da napitak od lišća koji će ga izliječiti. A ako ga kralj upita o njegovom prilikama, mora sve o sebi iskreno ispričati i uz nebesku naklonost to će biti njegov spas. Kraljev sin je rekao ocu da je čuo nečiji glas koji mu je rekao da neće ozdraviti ako čovjek koji je bio nepravедno zatvoren ne izgovori čarobne riječi nad ugrizom zmije. Tada kralj zapovijedi da mu dovedu putnika i zatraži da izgovori čarobne riječi nad njegovim sinom. Putnik odgovori: „Čarobne riječi mu neće pomoći ako ne popije uvarak od ovog lišća i uz

nebesku pomoć ozdravit će.“ Tada je pripremio napitak i dijete je ozdravilo na veliku sreću i zadovoljstvo svojeg oca. Kralj je poželio da mu putnik ispriča nešto o sebi i on mu je kazao svoju priču.

Tada mu je kralj zahvalio i bogato ga nagradio te zapovjedio da se umjesto putnika pogubi zlatar. Kazna je izvršena kao pravedan postupak za njegovo lažno svjedočenje i nedjela kojima je uzvratio na dobročinstvo. I tako su zlatareva nezahvalnost prema putniku, nastavio je Bidpai, i s druge strane zahvalnost stvorenja prema njihovom dobročinitelju pomoću kojih je izbjegao opasnosti koje su mu prijetile, našle mjesto u korisnoj lekciji za one koji ju žele poslušati. Razborit čovjek će o tome razmisliti i iz ovog primjera naučiti kako oprezno i sa zanimanjem odabrati kao predmet svoje velikodušnosti i naklonosti one koji su poštteni i časni, bez obzira na to iz kojeg su staleže ili na koji način žive.